

عملیات مرصاد ضعف‌ها و قوت‌ها

مولفین:

عباس علی پور

احمد طیبی صفا

محمد باقر عباسی

انتشارات یشتیبان

تهران - پاییز ۱۳۹۷

سرشناسه : علی‌پور، عباس، ۱۳۶۰-
 عنوان و نام پدیدآور : عملیات مرصاد، ضعف‌ها و قوت‌ها/ مؤلفین عباس علی‌پور،
 احمد طیبی‌صفا، محمدباقر عباسی.
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات پشتیبان، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۳۲۴ ص.
 شابک : 978-622-6198-15-8
 وضعیت فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : عملیات مرصاد
 موضوع : Operation Mersad
 شناسه افزوده : طیبی‌صفا، احمد، ۱۳۵۸-
 شناسه افزوده : عباسی، محمدباقر، ۱۳۶۸-
 رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ۴ ۸ ۱۶۰۷/۴ DSR
 رده بندی دی‌جی : ۹۵۵/۰۸۴۳
 شناسه کتابخانه ملی : ۵۳۷۳۷۰۲

نام کتاب: عملیات مرصاد، ضعف‌ها و قوت‌ها
 مولفین: عباس علی‌پور - احمد طیبی‌صفا - محمدباقر عباسی
 ویراستار: علی مهدیراد
 مشاور طرح: جهان‌شاه امیری
 طراحی جلد: سید محسن دریاباری
 نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۷
 ناشر: انتشارات پشتیبان
 شمارگان: ۲۰۰

قیمت: ۳۶۰۰۰۰ ریال

تلفن تماس: ۰۲۱-۸۶۰۳ ۶۴۲۳ - ۰۲۱-۸۶۰۳ ۶۴۲۸ - فکس: ۰۲۱-۸۶۰۳ ۶۴۲۸
 سامانه پیام کوتاه: ۱۳۹۳ ۱۰۰۰
 صندوق پست الکترونیک: Pub.Poshtiban@chmail.ir
 تارنمای انتشارات پشتیبان: www.PoshtibanPress.ir
 ■ فروشگاه اینترنتی (سراسر کشور): ویرترین انتشارات پشتیبان در تارنمای خانه کتاب
 www.ketab.ir
 تمامی حقوق اثر برای ناشر محفوظ می‌باشد

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
۱۷	فصل اول: نقش راه‌های ارتباطی در عملیات‌های نظامی
۲۰	راه‌های مناسب برای عملیات آفندی
۲۰	راه‌های مناسب برای عملیات پدافندی
۲۱	تقسیم‌بندی راه‌های منتهی به مناطق مرزی
۲۱	راه‌های وصولی
۲۳	فصل دوم: موقعیت جغرافیایی و مواضع آفندی و پدافندی استان کرمانشاه
۲۴	موقعیت جغرافیایی استان کرمانشاه
۲۵	کرمانشاه در گذر تاریخ
۲۷	جمعیت‌شناسی استان کرمانشاه
۲۷	جغرافیای نظامی استان کرمانشاه
۳۰	بررسی موقعیت نظامی شهر کرمانشاه
۳۱	دالان امنیتی ایران
۳۲	ناهمواری‌های استان کرمانشاه
۳۲	ارتفاع آق‌داغ
۳۲	ارتفاع میان‌کل
۳۳	ارتفاع باریکه
۳۳	ارتفاع اسماعیل‌بک
۳۴	ارتفاع چقازرد
۳۴	ارتفاع مایی
۳۴	ارتفاع سفیدکوه
۳۵	ارتفاع کمال‌الدین
۳۵	ارتفاع بانگر
۳۵	ارتفاع مانگله‌راه

۳۶	ارتفاع کورکور
۳۶	ارتفاع تنگ شوهان
۳۷	ارتفاع زاخ
۳۷	ارتفاع شیرنری
۳۸	گردنه‌های استان کرمانشاه
۳۸	گردنه چهارزبر
۳۸	گدنه حسن آباد
۳۸	گردنه پاتاق
۳۹	رودخانه‌های استان کرمانشاه
۳۹	دشت‌ها و جلگه‌ها
۳۹	دشت حسن آباد
۳۹	دشت اسلام آباد غرب
۴۰	دشت کرند غرب
۴۱	دشت ذهاب
۴۳	جغرافیای انسانی محور خسروی - کرمانشاه
۴۴	اهمیت نظامی استان کرمانشاه در عملیات‌ها
۴۷	فصل سوم: مروری بر پیشینه، تشکیلات و عملیات‌های سازمان مجاهدین خلق «منافقین»
۴۸	سازمان مجاهدین خلق پیش از انقلاب اسلامی
۴۹	سازمان مجاهدین خلق پس از پیروزی انقلاب اسلامی
۵۳	سازمان مجاهدین خلق رو در روی انقلاب اسلامی
۵۳	مرحله اول؛ از ۳۰ خردادماه ۱۳۶۰ تا اوّل تابستان ۱۳۶۱
۵۳	مرحله دوم؛ از اوّل تابستان ۱۳۶۱ تا پایان سال ۱۳۶۲ «خروج علنی از ایران»
۵۱	مرحله سوم؛ از سال ۱۳۶۳ تا تشکیل ارتش آزادی‌بخش
۵۴	حضور منافقین در عراق

۵۵	پیوند سازمان منافقین با حزب بعث عراق
۵۸	گروهک تروریستی منافقین
۵۸	هویت
۵۹	سازمان
۶۱	گسترش
۶۴	استعداد
۶۶	تعداد یگان‌ها
۶۶	تجهیزات
۶۶	تاکتیک
۷۰	(۱) آموزش‌های ابتدایی
۷۰	(۲) آموزش‌های یگان‌ها
۷۲	(۳) دانشکده فرماندهی رستا
۷۲	پشتیبانی «لجستیک»
۷۳	(۱) منابع مالی
۷۳	(۲) حقوق نیروها
۷۳	(۳) جمع‌آوری اعانه
۷۴	(۴) کمک‌های مالی خارجی
۷۴	(۵) ادعاهای منافقین در مورد تأمین منابع مالی سازمان
۷۴	(۶) ترابری و جابجایی
۷۵	(۷) تعمیر و نگهداری
۷۵	رده‌بندی نظامی
۷۶	عملیات‌های منافقین
۷۷	عملیات آفتاب

۷۹	عملیات چلچراغ
۸۰	عملیات گسترده عراق پس از آتش‌بس
۸۱	(۱) ازگله - تنگه پاطاق
۸۱	(۲) خسروی - تنگه پاطاق
۸۱	(۳) خان لیلی - گیلانغرب
۸۱	(۴) نفت شهر
۸۱	(۵) میدان تنگ - تنگه کُردنشین
۸۲	تعلیم نیروهای منافقین از اوضاع سیاسی - نظامی ایران
۸۵	عملیات فروغ جاویدان
۸۷	طراحی مراحل مختلف عملیات
۸۷	مرحله اول
۸۸	مرحله دوم
۸۸	مرحله سوم
۸۸	مرحله چهارم
۸۸	هماهنگی منافقین و ارتش بعث عراق
۹۰	آمادگی برای عملیات
۹۱	نیروهای حاضر در عملیات
۹۲	رزم دشمن در عملیات
۹۲	(۱) ستادها
۹۲	(۲) محورهای عملیات
۹۲	(۳) تجهیزات
۹۳	شرح عملیات

۹۷	فصل چهارم: عملیات مرصاد؛ آخرین عملیات دفاع مقدس
۹۸	علل و زمینه‌های شکل‌گیری عملیات مرصاد
۹۹	طرح ریزی عملیات مرصاد
۹۹	طرح کلی عملیات مرصاد
۱۰۱	محورهای عملیاتی
۱۰۱	محور اول؛ کرمانشاه - اسلام‌آبادغرب
۱۰۱	محور دوم؛ پل دختر - اسلام‌آبادغرب
۱۰۱	محور سوم؛ ایلام - اسلام‌آبادغرب
۱۰۲	محور چهارم؛ گردنه پاتاق - اسلام‌آبادغرب
۱۰۲	استعداد نیروهای ایران
۱۰۵	فصل پنجم: شرح عملیات «فریغ جاویدان» از دیدگاه منافقین
۱۰۶	عملیات راصد «مرصاد»
۱۰۸	اندیشه عملیات
۱۰۹	نیروی سازمان «منافقین»
۱۱۰	آمادگی برای عملیات
۱۱۲	وضعیت ایران
۱۱۳	اجرای عملیات
۱۱۴	تحلیل عملیات و موفقیت از دست رفته
۱۱۶	مجاهدین حرف و عمل‌شان یکی نیست
۱۲۱	مجاهدین به من خیانت کردند
۱۲۶	خواب هم می‌دیدیم، گزارش می‌کردیم
۱۲۷	رجوی هیچ اعتقادی به حقوق اقلیت‌ها ندارد
۱۳۰	مجاهدین دچار انجماد تاریخی شده‌اند
۱۳۴	پس از شکست در مرصاد رجوی عقلش را از دست داد
۱۳۸	چه شد که از رجوی و سازمانش متنفر شدم

- ۱۴۲ از سقف آویزانم کردند
- ۱۴۵ مجاهدین هر کجا وارد شوند، آنجا خراب می‌شود
- ۱۴۹ شاهد مرگ دوستانم بودم
- ۱۵۲ از مجاهدین جز دروغ نشنیدم
- ۱۵۶ کابوس بی‌پایان
- ۱۶۱ عشق و محبت ممنوع بود
- ۱۶۴ بیست سال در انتظارم بود
- ۱۶۸ رابطه‌ام با آن دختر برایم گران تمام شد
- ۱۷۳ ملل برده با ما رفتار می‌کردند
- ۱۷۹ پست سرم نگاه نکردم
- ۱۸۲ حق انتخاب نداشتم
- ۱۸۵ ۱۵ سال حبس و زندان صدام حاصل مخالفت با مجاهدین
- ۱۸۷ با خانواده‌ام احساس خوبی بخت می‌کنم
- ۱۸۹ بعد از ۱۰ سال فرزندانم را راضی گرفتم
- ۱۹۳ بر هیچ کس پیروز نشدیم
- ۱۹۵ به صورت روزمره عملیات جاری می‌کردیم
- ۱۹۸ آزادی مرا دزدیدند
- ۲۰۰ خروج از مجاهدین بسیار سخت است
- ۲۰۳ فصل ششم: روایت عملیات مرصاد از زبان فرماندهان و رزمندگان استان کرمانشاه
- ۲۰۴ سپید شهید علی صیاد شیرازی
- ۲۰۷ سردار محمدرضا شعبانی
- ۲۱۳ زنده‌یاد سردار عبدالرضا حاجی‌علیانی
- ۲۱۵ باید‌ها و نبایدهای نیروهای خودی و دشمن در عملیات
- ۲۱۸ یگان‌های شرکت‌کننده خودی «استان کرمانشاه»
- ۲۱۹ جهان‌شاه امیری
- ۲۲۴ سردار خلیل کیانی

۲۲۷	محمّد رضا فرهادپور
۲۲۹	نقاط قوت نیروهای خودی
۲۲۹	نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۳۰	نقاط قوت نیروهای دشمن «منافقین»
۲۳۰	نقاط ضعف نیروهای دشمن «منافقین»
۲۳۱	سیروس محمدی و علی بخشی
۲۳۶	نقاط قوت نیروهای خودی
۲۳۷	نوذر امیر
۲۳۷	نقش مردم و دفاع مردمی
۲۳۷	محورهای عملیات مردمی
۲۳۸	نقش رسانه و تبلیغات
۲۳۸	سازماندهی و جذب نیروهای مردمی
۲۳۹	نقش واحد اطلاعات
۲۳۹	نقش واحد عملیات
۲۳۹	نقش مخابرات و سیستم‌های اطلاع‌رسانی
۲۳۹	نقش مراکز درمانی
۲۴۰	نقاط قوت نیروهای خودی
۲۴۰	نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۴۰	نقاط قوت نیروهای دشمن «منافقین»
۲۴۰	نقاط ضعف نیروهای دشمن «منافقین»
۲۴۱	بشیر فشی
۲۴۳	دلایل حمله منافقین به ایران
۲۴۳	نقاط قوت نیروهای خودی

۲۴۴	نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۴۴	نقاط ضعف نیروهای دشمن «منافقین»
۲۴۴	نقاط قوت نیروهای دشمن «منافقین»
۲۴۵	محمّدولی رستگار
۲۴۸	جلیل رجبعلی
۲۴۹	عمده‌ترین نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۵۰	محمّدرضا برنجیان
۲۵۱	عبداللّه ریچی
۲۵۲	نقاط قوت و ضعف نیروهای خودی و دشمن «منافقین»
۲۵۶	کیومرث سفی
۲۵۸	یدالله طیبی صفا
۲۶۰	محمّدعلی میری
۲۶۲	علی مرادی
۲۶۷	نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۶۸	محمّد صادقی
۲۶۸	نقاط قوت نیروهای خودی
۲۶۸	نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۶۹	نقاط قوت نیروهای دشمن «منافقین»
۲۶۹	نقاط ضعف نیروهای دشمن «منافقین»
۲۶۹	عملیات روانی و تبلیغات
۲۶۹	تجربیات آینده
۲۷۱	محمّدباقر آقایی
۲۷۶	محمّد طالبی

۲۷۹	فصل هفتم: واکاوی تجربیات کسب‌شده در عملیات مرصاد
۲۸۰	مهم‌ترین نقاط قوت نیروهای خودی
۲۸۰	مهم‌ترین نقاط ضعف نیروهای خودی
۲۸۲	مهم‌ترین نقاط قوت نیروهای دشمن «منافقین»
۲۸۳	مهم‌ترین نقاط ضعف نیروهای دشمن «منافقین»
۲۸۴	سطح اول تحلیل
۲۸۸	سطح دوم تحلیل
۲۸۹	سطح سوم تحلیل
۲۹۰	سطح چهارم تحلیل
۲۹۲	مهم‌ترین تجربیات کسب‌شده در عملیات مرصاد
۲۹۲	غافلگیری
۲۹۴	استفاده از حضور و مشارکت مردم
۲۹۴	الف) حضور مستقیم
۲۹۵	ب) حضور غیرمستقیم
۲۹۵	شهامت و خلاقیت فرماندهی
۲۹۶	انهدام اطلاعات در حین عملیات
۲۹۶	شهرها به عنوان مانع دفاعی
۲۹۷	وحدت فرماندهی
۲۹۷	زمین، عامل تأثیرگذار در عملیات
۲۹۸	برنامه‌ریزی برای تعقیب و تعاقب
۲۹۸	موضع‌گیری خطوط دفاعی
۲۹۹	عملیات روانی
۳۰۰	طرح‌ریزی عملیات
۳۰۰	عملیات فرسایشی
۳۰۱	تمرکز دفاع در مرزها

۳۰۱	نگاه آفندی به جنگ
۳۰۱	انتخاب شیوه درست عملیات
۳۰۲	عدم توجه به اسناد و مدارک منافقین
۳۰۲	شناخت فرهنگ های بومی
۳۰۲	عدم شناخت فضای شهرها
۳۰۳	هوشمندی در تخلیه زندان ها
۳۰۳	استفاده از زنان در عملیات منافقین
۳۰۴	اخذ ال همکاری گروهک های کُردی ضدانقلاب
۳۰۴	استفاده از پل های کنار جاده
۳۰۴	توزیع نامنظم و بدون برنامه سلاح
۳۰۴	همکاری ساه ارتش در عملیات
۳۰۵	استفاده از ظرفیت مردم بوم
۳۱۰	منابع و مأخذ
۳۱۰	کتاب ها
۳۱۱	فصلنامه و مجلات
۳۱۲	منابع اسنادی
۳۱۳	مصاحبه ها

نظام جمهوری اسلامی ایران در طول حیات سیاسی خود، همواره در معرض تهدیدها و اعمال فشار از سوی مخالفان خود بوده است و دشمنان نظام علاوه بر فشارهای بیرونی «تحریم سیاسی، اقتصادی، نظامی و...» فشارهای درونی را نیز در دستور کار خود قرار داده‌اند. فشار و تحریم در کنار تهدید به حمله و استفاده از نیروهای مخالف داخلی یکی از روش‌های فروپاشی یک نظام است که در برخی از کشورهای عربی منطقه مورد استفاده قرار می‌گیرد. بنابراین یکی از راه‌های برون‌رفت از مخاطرات احتمالی آینده، تجزیه و تحلیل درست ماهیت دشمنان داخلی و خارجی و شناخت اهداف آنهاست.

از آنجا که دکترین دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران، انسان‌محور و بر پایه نیروی انسانی است، بنابراین بررسی و نگارش تجارب فرماندهان و رزمندگان حاضر در عملیات‌های دوران دفاع مقدس به‌عنوان مهم برای تقویت و تکمیل دکترین دفاعی کشور است. عملیات مرصاد در سال پایانی جنگ عنوان یکی از رویدادهای منحصربه‌فرد جنگ تحمیلی محسوب می‌گردد. پس از آن جمهوری اسلامی ایران قطعنامه ۵۹۸ را از سوی شورای امنیت سازمان ملل متحد پذیرفت، منتهی بلافاصله از طریق مرزهای غربی کشور وارد ایران اسلامی شدند و تا ۲۵ کیلومتری شهر کرمانشاه تیرد کردند، اما با مقاومت سرسختانه رزمندگان دلاور میهن‌مان مواجه و طی عملیات مرصاد شکست سنگین را متحمل شدند.

این عملیات آخرین تراوش فکری حاصل از اجماع در میان منطقه‌ای، داخلی و حامیان بین‌المللی آنها برای از پا درآوردن انقلاب اسلامی ایران بود. در این سال که تحولات سیاسی - نظامی روند پرشتابی به خود گرفته بود، فشار قدرت‌های منطقه‌ای و منطقه‌ای، نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران را با مشکلات متعددی مواجه کرده بود و شرایط کلی جنگ با بمباران شیمیایی ارتش عراق در شهر حلبچه، حمله نیروهای عراقی به مواضع ایران از شمال تا جنوب، حمله آمریکایی‌ها به دو سکوی نفتی ایران و پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران، این برآورد اشتباه را در اذهان اتاق‌های فکر بعضی‌ها و سازمان مجاهدین خلق ایجاد کرده بود که مقاومت مردم و رزمندگان و در نهایت نظام جمهوری اسلامی ایران کاهش یافته است. از

این رو آنها ضمن بازسازی ارتش خود، گروهک منافقین را نیز تجهیز و زمینه حمله این گروهک به سرزمین مادری خود را تسهیل کردند. اما پاسخ ملت ایران به خیانت این گروهک تروریستی بسیار قاطعانه و فراموش‌نشدنی بود. از این حیث، تجارب ارزشمندی که در عملیات مرصاد به دست آمد، می‌تواند به‌عنوان یک «پارادایم نظامی مردم‌محور» مورد بهره‌برداری قرار گیرد و اولین قدم در این راه بازخوانی و بازآفرینی تجارب و ابتکارات فرماندهان و رزمندگان حاضر در این عملیات برای مقابله با دشمنان داخلی و خارجی است.

از آنجا که عملیات مرصاد به عنوان آخرین برگ زرین جنگ هشت‌ساله در استان کرمانشاه به وقوع پیوست، این عملیات گوشه‌ای از حماسه‌ها و نقش بارز استان کرمانشاه در بقای حیات سیاسی و نظامی کشور را نشان می‌دهد. عملیات مرصاد در جبهه میانی در منطقه عمومی کرمانشاه طرح‌ریزی و اجرا شد. این منطقه نزدیک‌ترین محور ارتباطی بین دو پایتخت ایران و عراق «تهران - بغداد» است و برای دو کشور از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است. در این محور فاصله بغداد تا مرز حدود ۱۰۰ کیلومتر و فاصله تهران تا مرز حدود ۶۳۵ کیلومتر است. رژیم بعث عراق به دلیل نزدیکی مرکز حکومتش به مرزهای ایران در این منطقه، همواره در محورهای مواصلاتی منطقه عمومی کرمانشاه سیاست‌های پدافندی را دنبال می‌کرد. در گذشته‌ای نه‌چندان دور، رژیم پهلوی این محور را در صورت بروز جنگ با رژیم عراق، اصلی‌ترین محور تهاجم به این کشور می‌دانست و طرح‌های عملیاتی خود را بر این اساس تنظیم کرده بود. به همین دلیل، رژیم عراق در ابتدای جنگ تعدادی از یگان‌های خود را در این منطقه وارد عمل کرد تا از حمله احتمالی ایران از این محور به سمت بغداد جلوگیری کند.

منطقه عمومی کرمانشاه به دلایل مختلف، از جمله نزدیکی به پایتخت ایران و عراق حائز اهمیت نظامی است. بنابراین مسعود رجوی در انتخاب منطقه عملیاتی سرنوشت‌ساز «فروغ جاویدان» از بین دو محور اهواز - تهران و کرمانشاه - تهران، محور دوم را به دلیل نزدیکی به مرکز حکومت انتخاب کرد. بنابراین بررسی و ثبت تجارب فرماندهان و رزمندگان حاضر در این عملیات مهم‌ترین موضوعی است که در این کتاب مورد ملاحظه قرار می‌گیرد.